

(המשך מעמוד 25)

הנשים ארסית וחריפה לעיתים קרובות עוד יותר.

על אחרת הנשים שניסו להיבחר לא: מכוערת כזאת בוודאי לא תצליח אצל גברים. אז היא הולכת לפוליטיקה?

לביקורת נשית זו יש השפעה מרתיעה במיוחד. ראשי כל המפלגות משוכנעים כי חוסר הייצוג של הנשים ברשימותיהם לא יזיק להם ליד הקלפי. ציבור הנשים לא יטיל חרם על מפלגה מסוימת, מפני שאין כמעט נשים ברשימתה. מקובל בארץ להניח כי נשים אינן מצביעות בעד נשים.

זהו ניסיון שנצבר לא רק בארץ. בבחירות האחרונות בארצות-הברית ניסה המועמד הדמוקרטי, וולטר מונ דייל, לרכוש את לב הנשים (שהן רוב גם בארצות-הברית) על-ידי עשיית מחווה ללאיתקדים. הוא בחר באשה כממועמדת לתפקיד סגן-הנשיא. סגן הנשיא הופך אוטומטית לנשיא כאשר הנשיא נפטר. לפי האמרה השגורה, הוא "רוחק מכסה-הנשיא רק מרחק של פעימת-לב אחת".

התימרון לא הצליח. גם לולא התגלה כי המועמדת, ג'רלדין פראו, מסובכת, יחד עם בעלה, בענייניו כספיים מפוקפקים, ברור כי לא היתה תורמת הרבה לסיכויי מוניציפלי. מה גם שמולו עמד גבר מקסים כמו רונלד רגן, שמשך את לב הנשים.

הבעייה התעוררה השנה שוב. ג'ורג' בוש מתקשה במסעיה-הבחירות שלו. הסקרים מוכיחים שהוא נדחה רווקא על-ידי הנשים. עלה הרעיון לנטרל גורם זה על-ידי בחירת אשה מפורסמת כמועמדת לתפקיד סגן-הנשיא. ההצעה לא ירדה עדיין מן הפרק, אך רבים מעורריו של בוש מתייחסים אליה

רסם של יותם כניירובעל: "הלוך הלכו העצים למשוח עליהם מלך..."

במשל הלכו העצים אל הית, אך זה השיב: "החלתי את דישני, אשר בי יכבדו אלוהים ואנשים, והלכתי לנוע על העצים?"

אחרים הלכו אל התאנה, וזו השיבה: "החלתי את מותקי ואת

או בעל מסור אינם יכולים לכפר על כך.

גם גאולה כהן, אשה שהיתה לה מילדות מוטוואציה חזקה ביותר להוכיח את עצמה, הודתה ברגעים של חולשה שיש לה לפעמים נקיפת-מצפון על כך שהוניחה את בנה בילדותו. הודאה כזאת בפוליטיקאי-זכור

עליזה סתר, העיתונאית

חיילות צה"ל סמל בני חנוך

נדירה הרבה יותר, למרות שגם הפוליטיקאים-הגברים מעוללים לילדיהם ברים קשים, ויודעים מיקרים רבים של פוליטיקאים בולטים, שכנייהם מופרעים קשה ונוטרים טינה לאביהם. גם בנו של בנימין זאב הרצל התאבד. גם בפוליטיקה הישראלית ידועים כמה פוליטיקאים שבניהם בחרו בהתאבדות. בניו של משה דיין מתלוננים שהזניח אותם והתנכר להם בצורה קשה.

לגבר קל יותר להתעלם מטענות כאלה. לאשה זה הרבה יותר קשה, הן בגלל ריגשותיה שלה עצמה, הן בגלל האצבע המאשימה של הסביבה.

● אינחיאדה של נשים

אם יש לבעיה הזאת פיתרון? רובו לא-מעט על הקלת הרכה של אשת-הקאריירה על-ידי פתיחת מעור נותיים לילדים, הנהגת יוסי-לימודים ארוך וסידורים חברתיים רומים. דיבורים לחדר ומציאות לחדר.

הקיצוץ היה מבוסס על סדר-חיים, שנועד לשחרר את האשה ולאפשר לה להגשים את עצמה. הבישול עבר לחדר-האוכל, הכביסה הלכה למכנסה של הקיבוץ, הילדים גרו בבית-הילדים ואכלו בחברת-הילדים. אך ברור האחד רון רווקא הולכים ומתבטלים סידורים אלה, הילדים חוזרים אל ההורים, האשה מתחילה לבשל במטבחון שלה, וכל החובות הישנות מוטלות שוב על הנשים — לשימחת רבות מהן.

סידורים אלה אינם עוזרים לאשת-הקאריירה הפוליטית, אלא אם כן תשלח את לידיה לפנימיה.

אם מחליטה האשה להתמין עד להתבגרות הילדים ויצאתם לצבא, ולהתחיל אז בקאריירה פוליטית — הרי היא יוצרת את הדימוי של "הסבתא" בפוליטיקה, "המורה" או "הגננת" — כינויים שהורבקו לדור של נשים פוליטיות כמו כבה אידלסון, ברורה נצר ואחרות.

הפיתרון האמיתי אינו יכול להיות מכאני. גם גימיק כמו "שיריון" לא יספק פיתרון אמיתי. נדמה ששינוי יסודי של מצב הנשים בפוליטיקה מחייב שינוי עמוק הרבה יותר: שינוי יסודי של כל סדר-החברה ושינוי הדימוי של האשה בעיני עצמה ובעיני החברה ושינוי חלוקת התפקידים בין המינים.

זה לא יבוא מעצמו. הנשים, כמו כל "מיעוט" מרובא אחר, לא יקבלו את שלהן כמתנה. הן יצטרכו להיאבק על כך. ואם רק מיעוט זעיר רוצה בכך, זה לא יתגשם. בישראל של 1988 נראה המאבק הזה — מין אינחיאדה של הנשים — עדיין רחוק.

תגובתי הטובה? כך השיבה גם הגפן: "החלתי את תירושי, המשמח אלוהים ואנשים?" ורק האטו, שיה עלב שאין לו פרי ואין לו ריח, הסכים לקבל על עצמו את המשימה. בעיני רוב רובן של הנשים, גידול הילדים הוא עיסוק מספק, הממלא את חייהן — כמו התאנה השמחה בפריה.

ברורה נצר (עם בעלה שרגא) קידמה שנועלמה

גם אם אין זה כך, היא מתביישת להודות לפני עצמה ולפני אחרים שאין זה כך. ויתור על חיי המישפחה הנורמאליים פירושו, לרוב, גם ויתור על הבעל.

מובן שמגבלה זו נכונה לכל קאריירה של אשה. גם אשה המנסה להגיע לצמרת הכלכלית, או המתמסרת לרפור אה או לחינוך, מבלה שעות רבות מחוץ לבית. אולם בניקצועות האלה יש שעות-עבודה מקובלות, וכאשר השא" לה מגיעה לדרגות הגבוהות, המחייבות אותה, לעשות ימים כלילות" — כמו מעמד של מנכ"ל של חברה גדולה או מנהלת של מחלקת בבית-חולים — פוחת אחוז הנשים באופן דרמאטי.

בפוליטיקה יש מגבלה כזאת לא רק בדרגות העליונות, אלא גם במישור הנמוך ביותר. בפוליטיקה אין שעות-עבודה. היא נמשכת עד השעות הקטנות של הלילה. לאשה שיש לה ילדים, פירושו הדבר בהכרח הזנחת הבית. שום אומנת, עוזרת פיליפינית

תשע פוליטיקאיות פעילות מחוות

ישושיראש ועדות הכנסת השונות, יש שתי נשים בלבד. כל הנשים שאיתן ריבירתי, חוץ מא-חת, היו בעד שיריון מקומות לנשים באופן מכוון ולא רק ברשימות המיפי-לגות לכנסת. הן לא אמרו זאת בשימחה ולא בלב שלם, אבל מבריקת המצב בשטח הכינו שהמציאות עדיין מחייבת שיטה זו.

ח"כ שרה דורון (ליכוד) שוללת את השיריון: "אני נגד שיריון כי זה פוגע. אני רוצה להיבחר משום שאני ח"כית טובה או לא להיבחר משום שאני ח"כית לא טובה, אבל לא משום שאני אשה. שיריון מקומות לא יביא לתיקון המצב, הנובע בעיקר מדיעות קדומות נגד נשים ובוז צריך להיאבק. צריך לזרז את התהליך, אבל לא באופן מלאכותי." כל שאר הנשים, חברות-כנסת בהן, וזה, בעתיד, ופעילות פוליטיות אחרות, היו בעד שיריון מקומות לנשים.

בשתי המפלגות הגדולות, הליכוד והמערך, קיים אגף מיוחד לנשים. בי מפלגת-העבודה הוא מכונה אגף החברות.

בכל המוסדות של מפלגת-העבודה יש שיריון לנשים, אם כי לעיתים אין צורך להשתמש בו. בבחירות הפנימיות האחרונות במפלגה, שקבעו את רשימת המועמדים לכנסת, יש ארבע נשים עד המקום ה-45. הן נבחרו למרות השיריון ולא בגללו, ולא היה צורך לקדם אותן למקומות ריאליים יותר.

בתנועת-החרות כמה זעקה רמה כשהברר שבמקומות הריאליים ברשימת התנועה לכנסת לא נבחרה אף אשה אחת. היו שחשבו ששרה דורון, הנמצאת במקום ריאלי בליכוד-לים, תפתור את "בעיית" הנשים, והכל יבוא על מקומו כשלוש. אחרים טוענים עד היום שאין די בכך, ושיש צורך לקדם באופן מלאכותי את לימור ליבנת, חברת חרות, הבאה בתור ברשימה, המרצ צבת היום באמצע העשירה הרביעית. בתנועת-החרות אין שיריון מקומות לנשים למוסדות התנועה או למקומות ריאליים לכנסת. וכך, מתוך 2086 חברי מרכז-החרות, יש 204 נשים בלבד. במזכירות התנועה, שבה 19 חברים, יש

מאת ענת סרגוסטי

אשה אחת וגם לה אין זכות-הצבעה, ובהנהלת התנועה, שבה 120 חברים, יש ארבע נשים בלבד.

בתנועת-החרות היא רק רוגמה אחת למצבן של הנשים בפוליטיקה הישראלית.

בכל רחבי הקשת הפוליטית אין מיפלגה אחת שבה משקפים מוסדות התנועה או רשימתה לכנסת את מיסד פרו-היחסי של הנשים באוכלוסיה הכללית, שהוא 50%. קשה להגדיר באופן מוחלט את הסיי

למרות או מפני שהיא אשה

אשה

במרכז מפלגת-העבודה 1267 חבי רים, מתוכם 220 נשים. מתוך 86 מועמדים שהתמודדו בפאנל, היו 15 נשים, ארבע מתוכם וכו במקומות ריאליים גבוהים יחסית. בלישכת המפלגה יש 17 חברות מתוך 108. ארבע הנשים שנבחרו לרשימת מפלגת-העבודה לכנסת הבאה הן אותן

בות לעיוות זה, קשה גם להחליט אם הדבר נובע מאי-רצונן של הנשים ללכת לפוליטיקה, הנחשבת לתחום כותני, או שהדבר נובע מחוסר נכונותם של הגברים לקבל את הנשים כשותות. יש להניח שהסיבה היא שילוב בין שני הרברים האלה.

★ "לא משום שאני אשה"

בכנסת ה-11, שהמושב שלה נני על שבוע שעבר, כיהנו 10 נשים בלבד בתפקידי ח"כ (מתוך 120 חברי כנסת נבחרים). בממשלה, שבה 25 חבי רים, יש אשה אחת בלבד. מבין 5 סגנני שרים אין אף אשה אחת, ומתוך 10

ח"כ סולדר

הקיפוח אינו רק בפוליטיקה